

BOSNA I HERCEGOVINA
БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
BOSNIA AND HERZEGOVINA

**URED ZA REVIZIJU INSTITUCIJA BiH
КАНЦЕЛАРИЈА ЗА РЕВИЗИЈУ ИНСТИТУЦИЈА БиХ
AUDIT OFFICE OF THE INSTITUTIONS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA**

Muvekita 4, 71 000 Sarajevo, Tel/Fax: ++ 387 (0) 33 26 93 00, www.revizija.gov.ba, e-mail: saibih@bih.net.ba

Број:

**ИЗВЈЕШТАЈ О РЕВИЗИЈИ
МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
ЗА 2007. ГОДИНУ**

Сарајево, мај 2008. године

САДРЖАЈ

I	МИШЉЕЊЕ РЕВИЗОРА	3
II	НАЛАЗИ И ПРЕПОРУКЕ	5
1.	Увод	5
2.	Осврт на препоруке из Извјештаја о ревизији за 2006. годину	5
3.	Систем интерних контрола	6
4.	Питање транзиције, статуса имовине и особља	6
5.	Планирање буџета	7
6.	Извршење буџета	8
6.1.	Текући издаци	8
7.	Рачуноводство и финансијски извјештаји	13
7.1.	Попис	13
8.	Усаглашеност са законима и правилима	14
8.1.	Набавке	14
8.2.	Унос фактура – рачуна у ISFU систем – евиденција рокова плаћања	16
8.3.	Свеобухватност и ажурност евидентирања обавеза у ISFU систем	16
9.	Финансијско – рачуноводствени систем	17
10.	Судски спорови	18
11.	ИТ систем	18
III	КОРЕСПОНДЕНЦИЈА	20

Прилог 1: Табела 1 "Извршења буџета за период од 01.01. до 31.12.2007. године".

Прилог 2: Коментар Министарства на Нацрт извјештаја

Прилог 3: Одговор Канцеларије за ревизију на коментар Министарства на Нацрт извјештаја

I Мишљење ревизора

Основ за ревизију

На основу Закона о ревизији институција Босне и Херцеговине (Службени гласник БиХ, број: 12/06) извршили смо ревизију финансијских извјештаја која се односе на годину која се завршава 31.12.2007. (Биланса стања, Посебних прегледа уз Билансу стања и Анализе извршења буџета) у **Министарству одбране Босне и Херцеговине** (у даљем тексту: Министарство).

Одговорност менаџмента/ревизора

Руководство Министарства одговорно је за припрему финансијских извјештаја, законитост извршених трансакција и намјенско кориштење средстава. Руководство је такође одговорно за увођење система интерних контрола којима се обезбјеђује поуздано управљање јавним средствима.

Наша одговорност, као вањског ревизора, прописана је Законом о ревизији, стандардима ревизије и етичким кодексом за ревизоре јавног сектора.

Сходно томе, наша одговорност је изражавање мишљења о томе да ли су финансијски извјештаји поуздани и да ли биланса у потпуности одражава резултате извршења буџета. Такође, наша одговорност је да процијенимо да ли руководиоци институције примјењују законе и прописе, користе средства за одговарајуће намјене и да оцијенимо финансијско управљање, функцију интерне ревизије и систем интерних контрола.

Циљ и дјелокруг ревизије

Ревизију смо обавили у складу са Ревизионим стандардима Међународне организације врховних ревизионих институција – ISSAI и Међународним стандардима ревизије. Ревизија укључује испитивање, на бази извршених тестирања, доказа који су релевантни за исказане износе и објављивања у финансијским извјештајима, те регуларност финансијских трансакција које су укључене у финансијске извјештаје.

Ревизија је планирана и извршена тако да се добију информације и објашњења која сматрамо неопходним за обезбјеђење довољно доказа који пружају разумно увјерење да финансијски извјештаји не садрже материјално значајне погрешне исказе узроковане грешкама, преварама или другим нерегуларним радњама и како су средства утрошена у складу са одобреним буџетом и другим прописима.

Сматрамо да ревизија коју смо извршили пружа разуман основ за наше мишљење.

Квалификације се односи на следеће:

- 1.1. Није у потпуности ријешено питање транзиције, статуса имовине и особља, те наводимо како су ова неријешена питања имала утицаја на цјелокупно пословање Министарства – видјети поглавље 4. овог Извјештаја;*
- 1.2. Слабости у реализацији текућих издатака – видјети поглавље 6.1. овог Извјештаја*
- 1.3. Попис средстава и извора средстава није у потпуности извршен у складу са прописима који регулишу ову област – видјети поглавље 7.1. овог Извјештаја*
- 1.4. Процедуре набавки нису извршене у потпуности у складу с легислативом – видјети поглавље 8.1. овог Извјештаја*
- 1.5. Унос фактура у ISFU систем је неажуран и недовољно свеобухватан (није обухваћено 1.227.740,17 КМ - фактура и 998.191,80 КМ - станарина) – детаљније у поглављу 8.3. овог Извјештаја.*

По нашем мишљењу:

Финансијски извјештаји Министарства за 2007. годину приказују реално и истинито финансијско стање на дан 31. децембра 2007. године и у складу су са Правилником о финансијском извјештавању и Правилнику о рачуноводству институција Босне и Херцеговине, осим за могуће ефекте наведене у ставци пописа средстава и извора средстава (тачка I.3.) и свеобухватности евидентирања насталих обавеза у току 2007. године (тачка I.5.).

У свим материјално значајним аспектима, расходи Министарства су употријебљени за сврхе које је одредио Парламент БиХ и у складу су са релевантним прописима, осим за могуће ефекте на финансијске извјештаје који су исказани под тачкама I.1., I.2., I.4. и I.5., горе наведеним.

Без намјере даљњег квалификовања нашег мишљење, скрећемо пажњу Министарству на потенцијалне обавезе које могу настати из исхода судских спорова – видјети поглавље 10. овог Извјештаја.

Сарајево, јуни 2008. године

II Налази и препоруке

1. Увод

Канцеларија за ревизију је извршила ревизију финансијског пословања Министарства у складу са Законом о ревизији, уважавајући опште услове окружења и транзиционог периода у којем је егзистирало Министарство. Ревизијом су утврђене одређене неправилности описане у Извјештају и Министарству је сугерисано да их отклони, односно предузме потребне радње и прихвати предложене препоруке како се неправилности не би понављале у даљњем пословању.

Ревидирањем пословања Министарства у 2007. години утврдили смо одређени број недостатака и пропуста у дијелу који се односи на:

- Систем интерних контрола који успоставља руководство Министарства (видјети поглавље 3. овог Извјештаја)
- Транзицију¹, питања имовине и особља (видјети поглавље 4. овог Извјештаја)
- Планирање буџета за 2007. годину (видјети поглавље 5. овог Извјештаја)
- Текуће издатке (видјети поглавље 6.1. овог Извјештаја)
- Попис средстава и извора средстава (видјети поглавље 7.1. овог Извјештаја)
- Извршене набавке током 2007. године (видјети поглавље 8.1. овог Извјештаја)
- Процес уноса фактура у ISFU систем – евиденција рока плаћања (видјети поглавље 8.2. овог Извјештаја)
- Свеобухватност евидентирања обавеза (видјети поглавље 8.3. овог Извјештаја)
- Финансијско - рачуноводствени систем (видјети поглавље 9. овог Извјештаја)

2. Осврт на препоруке из Извјештаја о ревизији за 2006. годину

Реализоване препоруке

- Министарство је дјеломично реализовало препоруку у вези с планирањем буџета, с напоменом како и даље, по мишљењу ревизије, остаје доста простора за унапређење процеса планирања буџета.

Препоруке које нису реализоване

- Усвојена интерна правила и процедуре нису у одређеним случајевима досљедно поштована (на примјер правила употребе телефона).
- Поново смо уочили књижења одређених износа на неодговарајућа конта.
- Поново су уочени одређени пропусти и недостаци у вези с примјеном Закона о јавним набавкама.
- Попис средстава и извора средстава није извршен у складу са прописима који регулишу ову област.

Активности које су у току

- Предузете су одређене активности на креирању система интерних контрола на темељу Практичног водича за учинковиту интерну контролу, који је препоручило Министарство финансија и трезора, као и на начелима COSO модела.

¹ Период који се односи на укидање ентитетских министарстава одбране и формирање Министарства одбране на нивоу БиХ

3. Систем интерних контрола²

Ревизијом смо уочили како руководство Министарства нема или није у довољној мјери развило и дефинисало систем интерних контрола. Са постојећим системом интерних контрола, који није задовољавајући и током 2007. године је био организован на доста ниском нивоу., руководство Министарства се излаже великим ризицима пословања и разним могућим неправилностима. Опште неправилности и недостаци код система интерних контрола у Министарству, на које ревизија жели да упозори, односе се на следеће:

- Није у потпуности завршено и ријешено питање транзиције, што само по себи повећава ризике пословања;
- Питање статуса имовине, како покретне тако и непокретне, питање архива од ентитетских министарстава итд., питања која нису до краја дефинисана у транзиционом периоду;
- Организацију материјално - финансијског пословања;
- Колање документације, ажурност рачуноводствене документације, као и боље организовање рачуноводственог система;
- Евидентирање обавеза и уноса рока плаћања у ISFU систем;
- IT контрола формирања и кориштења базе података – за плате
- Питање употребе, одржавања и сервисирања возног парка;
- Контроле над појединим категоријама трошкова (на примјер вода и канализација итд.)

Током ревизије смо утврдили да су правила и процедуре којима се регулише пословање недовољно изграђена или се недоследно спроводе, што отежава руководству Министарства превентивно дјеловање и спречавање могућих неправилности. Посебице би жељели истаћи проблем координације контролних механизма између Министарства и ОС БиХ као једне цјелине, која по мишљењу Ревизије није на задовољавајућем нивоу, што би свакако убудуће требало ријешити на један рационалнији и ефикаснији начин него до сада.

Препорука:

Предлажемо сачињавање потпуне анализе постојећег система интерних контрола (укључујући све пословне процесе и процјењујући ризике пословања), те креирање система интерних контрола у складу са COSO³ моделом и инструкцијом Министарства финансија и трезора, а све у циљу отклањања могућих ризика и злоупотребе располагања јавним средствима. Руководство Министарства треба да сачини ефикасан систем интерних контрола који би у свим пословним процесима превентивно спречавао могуће неправилности.

4. Питање транзиције, статуса имовине и особља

Министарство још увијек није окончало процес транзиције те су проблеми које овај процес са собом носи били јако изражени и током цијеле 2007. године, што се у значајној мјери одразило и на цјелокупно пословање Министарства. Међутим, поред објективних околности на које Министарство није могло утицати уочене су и одређене субјективне слабости и пропусти које је Министарство могло ријешити (примјерице евидентирање створених обавеза, ажурност рачуноводствене документације, итд. о чему ће више говора бити у наредним поглављима).

² Сагласно члану 13. став 2. Закона о ревизији институција БиХ, ревизија оцјењује финансијско управљање, функцију интерне ревизије и систем интерних контрола о чему не изражава мишљење већ извјештава о уоченим слабостима.

³ Детаљније о COSO моделу на веб страници www.COSO.org

Током ревидирања уочили смо како проблем неријешеног статуса имовине, како покретне тако и непокретне (уз проблем особља) представља један од кључних проблема са којим се Министарство сусретало у 2007. години. Примијетили смо да је почетком 2008. године потписан Споразум о коначном располагању свим правима и обавезама на покретној имовини која ће и даље служити за потребе одбране што је први корак у рјешавању овог проблема (имплементација споразума тек предстоји). Питање непокретне имовине, архива итд., и даље остаје неријешено.

Ревизија сматра да је процес транзиције и рјешавање питања статуса имовине, изузетно важан и одговоран посао (за који је потребна и политичка сагласност), те да је неопходно да се исти, из више разлога, заврши у што скорије вријеме. Ризици пословања са недефинисаним статусом имовине су јако високи. Поставља се питање вршења самог пописа имовине и управљања, те домаћинског располагања имовином, као и могућим ризицима отуђења и несавјесног управљања споменутом имовином која нема јасну дефинисану структуру власништва. Надаље, потребно је да се нагласи и безбједоносно аспект у смислу располагања и складиштења муниције и наоружања, те би заиста требало да се уложи додатни напори, укључујући све нивое власти, како би се ово питање што прије ријешило.

Препорука:

Министарство треба да има проактивну улогу, односно стално иницира рјешавање споменутих проблема, код свих мјеродавних субјеката који су укључени у овај процес, мада смо свјесни и чињенице како Министарство не може самостално да ријеша наведене проблеме.

5. Планирање буџета

Анализирањем планираног и извршеног буџета, уочили смо да Министарство према приказаним подацима није прекорачило ставке одобреног (реструктурисаног) буџета по врстама расхода, нити укупан буџет за 2007. годину, што се показује и види у приложеној табели - Извршење буџета за период од 01.01. до 31.12.2007. године (видјети привитак бр. 1.). Остварени укупни расходи Министарства за 2007. годину износили су 278.726.328,00 КМ или 6.552.883,00 КМ мање од планираних (реализовано је 98% од планираних средстава која су износила 285.000.000,00 КМ).

Међутим, уочени су одређени проблеми и недостаци приликом планирања и извршења буџета, који нам говоре да планирање није било на задовољавајућем нивоу. Наиме, уочили смо да је пред крај године било неопходно, у два наврата (05.11.2007. и 24.12.2007. године), извршити унутрашње реструктурисање како би могли да се реализују тј. евидентирају у ISFU систему, већ направљени трошкови. Током године трошкови учињени на одређеним буџетским ставкама су значајно прелазили износе одобрене првобитним буџетом, те се појавио проблем њиховог уноса у ISFU систем, који не одобрава унос фактура којима се прекорачује износ одобрених средстава за поједину буџетску ставку. Тако смо примијетили и утврдили да је на крају године, тек после одобреног реструктурисања од 24.12. 2007. године вршен унос великог броја фактура – рачуна (погледати поглавље 8.4. овог Извјештаја).

Све ово се одразило на уредност и ажурност рачуноводства (ово је један од разлога), на квалитетно управљање буџетом и излагање великим ризицима могућих неправилности.

Такође, утврдили смо како се највећи дио буџета троши на плате и накнаде преко 70%, а према стандардима НАТО-а буџет би требао имати сљедећу оквирну структуру: 50 % плате и накнаде, 25 % операције и 25 % модернизација и опремање.

Сматрамо како овако структурисани буџет не обезбјеђује у довољној мјери реализацију пројеката развоја и инвестициона улагања у стандардизацију, модернизацију и одржавање материјално-техничких средстава ОС БиХ, што је један од темељних захтјева реформе система одбране.

Наведени проблеми указују на одређене слабости и недостатке у процесу планирању буџета, те сматрамо како овакав начин планирања није у потпуности задовољавајући. Пригодом планирања буџета било би потребно да се у обзир узму реални плански задаци (са јасном динамиком извршења) које Министарство треба и може да реализује, те стварно потребне трошкове и исте ускладити са финансијским планом тј. одобреним буџетом.

Препорука:

Министарство, треба да сачини потпуну анализу досадашњег процеса планирања и извршења буџета за 2007. годину, како на нивоу укупног буџета тако и по појединим буџетским ставкама. Надаље требало би да располаже квалитетним инпутима и релевантним параметрима (на основу стратешких докумената) како би имали што квалитетније планирање и извршење буџета.

6. Извршење буџета

Текући издаци

Бруто плате и накнаде: Тестирањем обрачуна пореза и доприноса установљено је како се обрачун бенефицираног радног стажа у периоду март-септембар вршио супротно Закону о доприносима Федерације БиХ на начин да је обрачунавана већа стопа од Законом предвиђене те је тако по овом основу уплаћено више средстава. Приликом завршне ревизије утврђено је како је извршено поравнање износа са 31.12.2007. године са Федералним заводом ПИО/МИО на начин да у задњем кварталу нису вршене уплате пореза и доприноса или су вршене у умањеним износима.

Такође, утврђено је, да је током цијеле године замијењен процент за обрачун доприноса за осигурање од незапослености и доприноса за дјечји додатак РС-а на начин да се за обрачун доприноса за осигурање од незапослености умјесто законом прописаних 1% обрачун вршио по стопи од 2% а за обрачун доприноса за дјечју заштиту умјесто законом прописаних 2% обрачун се вршио по стопи од 1%.

Наведене погрешке указују на слабости у систему интерне контроле пригодом уношења података у базу, те самим тим доводе у питање и вјеродостојност осталих података унијетих у базу података (а који нису обухваћени ревидираним узорком) која представља основу за обрачун плата и накнада. Ово тим прије што бруто плата и накнаде представљају највећи расход буџета, чије је извршење у 2007. години било 212.491.930,00 КМ, што укупно износи око 76% укупног буџета Министарства одбране.

Поред овога, уочени су и одређени недостаци у техничком сегменту управљања и одржавања базе података. Наиме, систем за контролу и евиденцију плата је развијен као независан сегмент информационог система у алату Foxpro 2.6. Алат у којем је база података креирана је прилично застарио али модули који се користе за рад са платама су и даље функционални. Систем је инсталисан на веома старом серверу са нелиценцираним оперативним системом којем приступа мали број корисника са дефинисаним статичким IP адресама у физички одвојеној локалној рачуналној мрежи. Приликом пријављивања на систем корисници су обавезни да се логирају на сервер али не и на базу података. Споменута база података је дистрибуисана тако да већина јединица има инсталисану базу у коју се учитава export базе са CD-а који се просљеђује сваког мјесеца из Министарства. Систем функционише тако да у јединицама одштампају обрасце које ручно попуњавају и такве достављају у Министарство гдје се врши унос и контрола плата за све јединице. База има предвиђену функционалност да се уноси података раде на подлокацијама, али се то не ради јер нису предвиђена радна мјеста за унос података у јединицама. Без писаних процедура се креира мјесечни backup базе података која не заузима много меморијског простора, а backup медији се чувају на физички одвојеној локацији.

Званично не постоји администратор базе података (тренутно овај посао обавља само једна особа која је ангажована на другим пословима у ОС) као ни било каква документација о креирању, имплементацији и администрацији система.

Препоруке:

Због значаја ове буџетске ставке (212.491.930,00KM) потребно је да се хитно приступи унапређењу система контроле уноса података у базу података која је основа за обрачун плата и накнада у оружаним снагама БиХ те да се размисли о предузимању следећих радњи у информатичком сегменту управљања и одржавања базе података:

- **Надоградња или занављање система за рад са платама, што би требало да обухвати занављање софтвера и хардвера уз кориштење лиценцираних програма.**
- **Успоставити функционалност да се корисници логују на базу података као додатни ступањ безбједности.**
- **Написати процедуре за прављење резервних копија података, као и за поврат података у случају нежељених катастрофа.**
- **Креирати документацију о инсталацији и администрацији базе података, како не би дошли у ситуацију да нема особе која може да ради на систему за рад са платама.**

Накнаде за превоз са посла и на посао: Укупан издатак по основу накнаде за превоз са посла и на посао у 2006. години износио је 5.022.616 KM, а у 2007. години 9.635.824 KM.

Ревизијом накнада за превоз утврђено је да су издана рјешења о накнадама по наведеном темељу и државним службеницима који су приложили потврде о мјесту пребивалишта удаљеном и више од 300 км (један правац) од мјеста рада, мада је практично немогуће путовати на дневном основу на тим па и краћим релацијама од наведене. Наиме питање права на накнаде за одвојен живот и смјештај, односно накнаде за превоз са посла и на посао као и горњи лимит за исту регулисани су Правилником за професионална војна лица, али не и за државне службенике гдје се примјењује Одлука Савјета министара, која јасно не прецизира остварење права на накнаду по наведеном основу.

Од стране руководства Министарства идентификован је као озбиљан проблем, непотпуно дефинисано питање права на остварење накнаде по основу превоза на посао и с посла државних службеника и намјештеника, посебно када се узме у обзир специфичност самог Министарства, по питању саме попуњености организационих јединица, са становишта националне заступљености.

Недефинисано питање остварења права на накнаду трошкова за превоз ствара простор за злоупотребе, те постоје индиције - ризици да се исте јављају у пракси, што је сугерисано и од стране руководства Министарства.

Ревизијом је утврђено да се висина накнаде утврђује како на основу цијене дневне карте у једном правцу, тако и на основу цијене мјесечне карте на одређеним релацијама.

Утврђено је како је у августу 2007. године вршено одбијање накнаде за превоз у складу са инструкцијом помоћника министра за вријеме кориштења годишњег одмора запослених, али смо примијетили да постоје и случајеви гдје није било одбијања накнаде у августу по наведеном основу.

Препоруке:

У циљу системског рјешења питања остваривања права на накнаду за превоз на посао и с посла у Министарству, ово питање би требало да се актуелизира према вишим нивоима власти, уз достављање одговарајућих приједлога.

У међувремену, узимајући у обзир укупан износ накнада за превоз са посла и на посао у 2007. години мишљења смо како би требало да се предузму активности да би се покушало наведене издатке свести на нижи ниво.

Те активности би између осталог укључивале ангажовање интерне ревизије и контроле од стране самог Министарства, у циљу утврђивања евентуалних злоупотреба права на накнаду.

Осим тога сматрамо да би била од користи анализа и компарација издатака у случајевима одобравања накнаде у висини дневне, односно мјесечне карте, ради утврђивања евентуалних уштеда по овом основу.

Употреба службених возила: Постојеће евиденције у Министарству нису свеобухватне и не садрже податке о свим службеним возилима која се користе без обзира на њихово власништво. Један од разлога за непостојање свеобухватних података о возилима је свакако чињеница како није окончан процес транзиције и још није утврђена перспективна имовина. Међутим, чињеница да се и за ова возила троши дио буџета Министарства, намеће се потреба успостављања потпуне и свеобухватне евиденције о свим возилима, за која се из буџета Министарства покривају издаци за гориво и поправке. Без адекватних евиденција о возилима која су на кориштењу у Министарству не може се обезбиједити квалитетна контрола финансијске документације и информација о томе да ли се фактурисани трошкови заиста односе на Министарство. Прегледом евиденције горива на мјесечном или годишњем нивоу установили смо како постоје значајна одступања у утрошцима горива за слична возила, и у неким случајевима, неуобичајену просјечну потрошњу на годишњем нивоу.

Препорука:

Препоручујемо да се испитају разлози за наведена одступања и у складу с тим предузму одговарајуће активности, а све у циљу обезбјеђивања рационалне потрошње одређених ресурса. Осим тога сугеришемо и обавезно јачање система интерних контрола у вези с употребом и одржавањем возног парка Министарства.

Трошкови телефонских услуга: Издаци за фиксне телефоне износили су 808.422,00 КМ, а издаци за мобилне телефоне 182.894,00 КМ што укупно износи 991.316,00 КМ (споменути износ укључује и дио трошкова телефонских услуга који се односи на програме посебне намјене). Утврдили смо да током 2007. године у одређеним случајевима нису досљедно примјењивана постојећа интерна правила о кориштењу средстава за фиксне и мобилне телефоне. Наиме, уочили смо да постоји пракса да поједина лица у Министарству остварују прекорачења одобреног износа потрошње, а да при том није донесено рјешење о признавању прекорачења или надокнади истог у складу са интерним одлукама које регулишу ову област потрошње.

Препорука

Министарство треба да заузме активнији став у области праћења и контроле трошења средстава за телефонске услуге, те предузме потребне мјере у правцу унапређења и дораде постојећих интерних правила и процедура како би на јасан и недвосмислен начин био дефинисан поступак надокнаде остварених прекорачења потрошње.

Услуге репрезентације: На издатке за услуге репрезентацију у 2007. години потрошено је укупно 535.031,00 КМ (Износ укључује и трошкове репрезентације из програма посебних намјена). У поступку ревизије уочено је следеће:

Правилник о репрезентацији не даје довољно елемената како би се могло утврдити, да ли је систем интерне контроле трошкова репрезентације на задовољавајућем нивоу. Неприхватљиве су одредбе о неограниченом праву на кориштење репрезентације у бифеу Министарства. Није јасно наведено што се све сматра репрезентацијом, у којим случајевима се остварује право на репрезентацију, на који начин се доказује намјенско трошење средстава за репрезентацију (изглед рачуна, потпис корисника, број и имена особа).

Ревизијом је уочено како је највећи дио трошкова репрезентације евидентиран у задњем мјесецу 2007. године што указује на неажурност у достављању документације и лоше планирање ове буџетске ставке. Надаље утврдили смо да се средства за обиљежавање значајних датума за све три компоненте ОС БиХ (цвијеће, икебане итд.) не би требала да књиже на konto трошкови репрезентације, јер они по својој природи то нису. У контактима са Министарством финансија, потребно је да се пронађе рјешење по којем би се јасније видјели трошкови обиљежавања значајних датума Такође, на konto репрезентације књижене су и фактуре које се односе на испоруку хране и пића за потребе исхране у ОС БиХ.

Препорука:

Министарство треба да донесе нови Правилник о репрезентацији који би прецизније дефинисао сва права по основу репрезентације. Такође, препоручујемо да се на konto издатака за репрезентацију књиже само они износи који се по својој природи могу сматрати репрезентацијом, како би се обезбиједило реалније приказивање висине ових трошкова што би руководству Министарства омогућило квалитетније податке и бољи увид у трошење средстава намијењених за ове потребе.

Путни трошкови: Укупно извршење буџета на ставци путни трошкови износи 5.828.842,00 КМ (износ укључује и путне трошкове настале у програмима посебних намјена).

Ревизијом ставки које се односе на путне трошкове замијетили смо како су на konto – дневнице за службена путовања у иностранство погрешно књижена средства за плате - дневнице припадника оружаних снага БиХ у Ираку која су се требала књижити на Програм посебне намјене НУС –Ирак.

Такође, уочено је како се на conta дневница у земљи и иностранству књиже износи који се односе на трошкове школовања у земљи и иностранству, као и трошкови путовања по основу вјерских активности.

Оваквим начином књижења не даје се прави увид у структуру трошкова Министарства, те се отежава њихово праћење и планирање.

Сматрамо да у наредном периоду оваква пракса обрачуна и књижења треба да се промијени, те да се у сарадњи са Министарством финансија и трезора требају пронаћи рјешења која ће омогућити бољи увид у структуру трошкова Министарства према намјени, а прекњижавање средстава вршити само према одобрењу за реструктурисање од Министарства финансија и трезора. Овакво исказане ставке не дају реалну слику о извршењу буџета јер из њих не може да се види намјенско трошење средстава које је буџетом одобрио Парламент.

Током ревизије уочено је такође да путни налози из нижих јединица долазе на књижење са великим закашњењем што се одражава на отежано праћење извршења буџета по овој ставци и ствара сталну неизвјесност око висине издатака за службена путовања.

Препорука:

Побољшати систем интерних контрола и обезбиједити да руководство Министарства на вријеме може да има потребне информације о броју изданих путних налога на нивоу Оружаних снага и самог Министарства, те на тај начин успоставити контролу над извршењем ове буџетске ставке у циљу смањивања неизвјесности у погледу висине издатака.

Шпедитерске услуге (343.542,00 КМ): Утврдили смо да уговор за пружање шпедитерских услуга у поступку дониране опреме не омогућава потпуну контролу трошкова који су фактурисани од стране ино добављача (уговор не садржи цијене коштања ставки као што су складиштење, транспорт, трошкови шпедиције које су темељ за фактурисање провизије добављача).

Препорука:

На одговарајући начин треба да се осигура контрола фактурисаних услуга (измјеном или допуном уговора или достављањем цјеника од стране добављача или на неки други одговарајући начин).

Трошкови воде и канализације: Анализирањем и успоређивањем појединих значајнијих категорија трошкова текућег пословања, уочили смо на појединим ставкама доста високе износе. Наиме, ради се о издацима за воду и канализацију који износе 2.382.748,00 КМ. Успоредбе ради издаци за енергију износе 2.216.919,00 КМ, а за дизел - гориво износи 2.047.554,00 КМ. По ријечима запослених овдје се ради о доста старим инсталацијама (већином у касарнама) гдје се доста воде губи.

Препорука:

Под хитно је потребно да се изврши потпуна анализа узрока оваквог трошка и предузму одговарајуће мјере у циљу рационалне потрошње и располагања јавним средствима.

Трошкови осигурања запосленика: Укупни трошкови за осигурање запослених износе 592.726,00 КМ. Када је у питању ова категорија трошкова и овакве трансакције, треба обавезно тражити посебно - додатно мишљење Министарства финансија и трезора, којем би се представиле све специфичности и посебности Министарства, укључујући и потребу осигурања свих категорија запосленика и тек на основу сагласности споменутог Министарства треба да се приступи реализацији ове категорије трошкова. Чињеница је да у Инструкцији Министарства финансија о планирању буџета за 2007. годину стоји да трошкови осигурања лица треба да се планирају само за она лица за које је то обавеза (деминери и лица у мировним мисијама и др.), те се овдје поставља питање шта се конкретно подразумијева под другима.

7. Рачуноводство и финансијска извјештаја

Попис

Ревидирајући извршени попис средстава и извора средстава⁴ за 2007. годину, утврдили смо да исти није урађен потпуно у складу са рачуноводственим правилима. Уочили смо одређене пропусте који су учињени током пописа у 2007. години, како слиједи:

- Попис средстава и инвентара у Заједничком штабу ОС БиХ још није завршен, (дио средства Заједничког штаба је пописала централна пописна комисија, а то су средства која су била смјештена у самом Штабу и Оперативном заповједништву).
- На пописним листама није исказана појединачна нити збирна вриједност сталних средства.
- Средства која се налазе у складиштима воде се као средства у припреми, и пописне листе на којима се иста налазе потписала је сама пописна комисија, међутим упитан је физички попис тих средстава на терену обзиром да је, како смо сазнали од запослених у Министарству, основа за састављање пописних листи, било стање набављених и донираних средства,
- Средства која се налазе у мисијама у иностранству, током вршења наше ревизије, нису била у потпуности пописана на терену (примјерице у Ираку), него су евидентирана стања из рачуноводства. Накнадно су нам од стране Министарства достављене пописне листе средстава и опреме на употреби у Јединици за уништавање НУС-а, која се налази у мисији у Ираку.
- Извршен је обрачун амортизације на средства у употреби, али је утврђено да је са стављањем средстава у употребу током године вршено и евидентирање у материјалном књиговодству, међутим књижење истих у Главној књизи на класи „0“ извршено је на дан 31.12.2007.године.
- При провјери реверса о задужењу опреме уочено је како неки реверси не садрже датум и број, те да одређени реверси нису потписани.
- Према информацијама добивеним од запослених у Министарству дио обавеза из 2007. године није прокњижен, те самим тим није нити пописан на крају године.
- Уопштено гледано, сматрамо да Министарство није сачинило свеобухватан попис средстава и извора средстава.

Препоруке:

Неопходно је да се учини више на самој припреми пописа на крају године, како у рачуноводству тако и на терену, а потом координира и проведе попис свих средстава и извора средстава која се налазе у Министарству. Такође је неопходно учинити додатне напоре у ажурирању и усклађивању финансијског и материјалног књиговодства током године, што није био случај у прошлој години.

Сугеришемо предузимање активности у континуитету са циљем ажурирања евиденција о имовини, с обзиром да се ради о обимном и сложеном задатку, који по мишљењу ревизије, није окончана у потпуности.

⁴ Сврха пописа јесте да се на основу стварног стања усклади књиговодствено стање средстава и њихови извори, књижењем разлика односно вишкова и мањкова и тако обезбиједи реални подаци у рачуноводственим исказима годишњег обрачуна. Попис доприноси да у годишњим финансијским извјештајима буде исказан истинит и фер преглед средстава, обавеза и потраживања под условом да се исти уради у складу са прописима, што по мишљењу ревизије није био случај са извршеним пописом за 2007. годину у Министарству.

8. Усаглашеност са законима и правилима

8.1. Набавке

Ревизија скреће пажњу руководству Министарства на сљедеће недостатке у процесима набавки које смо уочили и забиљежили током обављања претходне и завршне ревизије:

Набавка грађевинских и инсталатерских радова која се односи на капитална улагања и инвестиционо одржавање војних објеката (касарни) који су према Одлуци Предсједништва БиХ проглашени перспективним.

Тендер по наведеном основу био је подијељен на 4 ЛОТ-а (групе локација) у укупној вриједности од 4.410.000,00 КМ.

Ревизијомведеног поступка и тендерске документације утврђено је како је тендерска документација једнака за све ЛОТ-ове и рађена је на бази јединичних цијена, без вриједносно, односно квантитативно изражених количина потребних радова. Сходно томе, поставља се питање обима и врсте послова који ће стварно бити извршени на појединим локацијама.

Пригодом евалуације понуда све понуђене цијене у тендерској документацији имале су утицај на укупно вредновање понуда по ЛОТ-овима, по критерију цијена. Према тендерској документацији подкритеријум цијена је носио до 65, од укупно могућих 100 бодова, што је био кључни критеријум при вредновању понуда по ЛОТ-овима.

Сматрамо да процедура набавке проведена на наведени начин може утицати на повећан ризик да одређени добављач понуди веће цијене (у односу на просјечне тржишне) за послове који ће бити већим дијелом заступљени на локацији за коју се пријављују, а за послове који ће бити мање заступљени на истој локацији понуди ниже цијене (у односу на просјечне тржишне) и на основу укупне евалуације цијена буде изабран на тендеру.

Препорука:

Треба настојати да се у свим случајевима у тендерској документацији искажу стварне потребе за робама и услугама, те вриједност потребних роба и услуга које се набављају. Сматрамо да се на тај начин у највећем дијелу отклања ризик да добављач евентуално добије посао на тендеру, а да цијене које понуди за робе и услуге, које узимају значајан удјел у укупној набавци, буду знатно изнад реалних тржишних.

Код набавке горива утврђени су сљедећи недостаци: У тендерској документацији за набавку горива дефинисани су лотови за групе локација и унутар њих је одређена врста робе која се набавља. Увидом у преглед приспјелих понуда утврдили смо како су три добављача доставили понуде за све тражене артикле, а избор добављача са којима су закључени уговори не одражава захтјеве из тендерске документације (нпр. добављачи који су изабрани за локације 2 и 4 као добављачи који ће снабдијевати пумпе ОС БиХ нису понудили млазно гориво и авио бензин). Комисија је у свом записнику наведене добављаче предложила и за услуге точења на аутоматима бензинских пумпи иако то у тендерској документацији није нигдје назначено а самим записником није образложен начин избора тих добављача. Надаље уочили смо да је у Уговору за испоруку горива предвиђена могућност промјене цијене уз одређене доказе иако одредба о промјењивој цијени није наведена у тендерској документацији што је у конкретном случају требало да се уради.

Ревизија сматра да је процес избора најповољнијег добављача за гориво сложен због врло честих промјена цијена и други специфичних разлога, али истичемо потребу сачињавања квалитетне тендерске документације која би елиминисала у одређеној мјери ове сложености и специфичности.

Резервни дијелови за возила: Код провођења процедуре избора добављача за резервне дијелове за возила извршена је подјела предмета набавке унутар лотова. Оваква могућност подјеле на подлотове и избор више добављача за један лот (у конкретном случају чак и више добављача за један програм) Закон о јавним набавкама не дозвољава.

Свјесни смо чињенице да се одређени проблеми у реализацији процеса набавке јављају због специфичности Министарства у смислу великог броја локација, различитих потреба за набавкама на свим локацијама, бројност, различитост и старост средстава која је нужно сервисирати, али указујемо на чињеницу како је за добро провођење процеса неопходна координација и сарадња свих учесника у процесу (од покретача набавке који је упознат са специфичностима до одјељења које проводи набавку и комисије која врши избор добављача).

Набавка и ремонт средстава НВО: У Одлуци о провођењу процедуре као предмет набавке нису наведене услуге обављања вањскотрговинског промета застарјелог-неподобног и новопроизведеног наоружања и војне опреме за које је достављен захтјев једном добављачу. Понуда тог добављача није протоколирана и потпуна у смислу захтијеваних доказа (судска регистрација није комплетна, потврде о измиреним обавезама су са датумом који је послјије рока за достављање понуда, изјаве да понуђач није у поступку ликвидације и да се не води стечајни поступак није издао надлежни орган већ их је потписао директор), што је утврдила и комисија у свом записнику. Набавка наведених услуга је извршена примјеном члана 5. Закона о јавним набавкама, па препоручујемо да се, до доношења одговарајућих подзаконских прописа, интерним правилником јасно дефинише начин избора добављача у сличним случајевима.

Услуге Интернета: Издаци за услуге интернета у 2007. години износили су укупно, са пројектима посебне намјене, 20.778,00 КМ. Министарство је 04.06.2007. године донијело одлуку о набавци услуга Интернет приступа у складу са Законом о јавним набавкама БиХ. Међутим, процедура избора добављача до краја 2007. године није успјешно окончана, тако да је Министарство током 2008. године наставило да врши даље активности у правцу примјене преговарачког поступка у складу са чланом 11. Закона о јавним набавкама БиХ.

Осигурање: Уочено је како је као подкритеријум за одабир понуда за пружање услуга осигурања кориштен критеријум досадашња сарадња који је бодован са 15 бодова. Критеријум «досадашња сарадња» не може бити критеријум за вредновање понуда јер дугорочно фаворизује осигуравајућа друштва која већ послују са Министарством те као такав није у духу Закона о јавним набавкама којем је основни циљ обезбјеђивања правичне и активне конкуренције.

Обиљежавање значајних датума: Тестирањем трошкова репрезентације уочили смо да није проведен поступак јавне набавке за средства потребна за обиљежавање значајних датума за све три компоненте ОС БиХ (набавка цвијећа, икебана и сл.). Није проведен нити поступак јавне набавке за организацију Шесте конференције за координацију помоћи и подршке пројектима у области одбране за државе југоисточне Европе (SEEC-а). Износ трошкова 20.301,70 КМ.

Уопштено: Систем интерних контрола којим би се пратила реализација процеса набавке средстава од момента склапања Уговора до момента пријема робе – предмета уговора није успостављен и у пракси не функционише. Из тог разлога се често дешавају случајеви у којима се не поштују одредбе из Уговора у погледу рока испоруке, рока плаћања, елемената који су пресудно утицали на сам избор најповољнијег добављача у поступку јавне набавке.

Општа препорука:

Руководство треба да предузме додатне мјере ради обезбјеђивања провођење поступака набавке, закључивање уговора о набавци, у складу са одредбама Закона о јавним набавкама. С обзиром на количину и вриједност набавка, ревизија је мишљења, да је у циљу ажурног праћења остварења уговора, те планирања динамике и количина које се набављају, потребно да се организира компјутерска евиденција, те вриједносно и количински прати извршење закључених уговора с понуђачима роба, радова и услуга.

Такође, сматрамо да је неопходно да се анализирају све уочене пропусте, и размотре одговорности, те предузму мјере да се уочене неправилности не би више понављале.

8.2. Унос фактура – рачуна у ISFU систем – евиденција рокова плаћања

Ревизијом уношења фактура у ISFU систем, при чему је посебан нагласак стављен на начин на који се попуњава опција плаћања, уочили смо да се све фактуре уносе у ISFU систем са опцијом плаћања "одмах", те како је овакав начин рада примјењиван током цијеле 2007. године.

Овакав начин рада и уноса фактура са опцијом плаћања "одмах" није прихватљив из више разлога. Наиме, кориштењем само ове опције плаћања доводи се у питање поштивање уговорних клаузула о роковима плаћања који су наведени у већини потписаних уговора, дерогира се критеријзм рок плаћања који је код неких понуда кориштен као елемент понуде који се оцјењивао у процесу евалуације понуда а у одређеној мјери се утиче и на ликвидност Министарства финансија и трезора (оваквим начином рада МФТ не може знати колики су договорени рокови плаћања).

Из наведених разлога сматрамо да је клијент обавезан да унесе рок плаћања из уговора за сваку појединачну фактуру, што ће омогућити Министарству финансија и трезора да се упозна са роковима плаћања и ефикасније управља буџетским средствима.

У смислу овога проблема би се, по потреби, требало консултовати МФТ и од њега тражити одређена упутства.

Препорука:

При уношењу фактура у ISFU систем обавезно унијети рок плаћања који је наведен у уговору за одређену набавку.

8.3. Свеобухватност и ажурност евидентирања обавеза у ISFU систем

Ревидирањем уноса обавеза у ISFU систем, уочили смо сљедеће проблеме, недостатке и пропусте на које овом пригодом желимо указати. Министарство финансија и трезора ове године је као рок за унос створених обавеза из 2007. године одредило 31.01.2008. године. С обзиром да Министарство није било у могућности испоштовати овај рок за унос створених обавеза до постављеног датума тј. 31.01.2008. године, било је приморано да упути допис Министарству финансија и трезора за продужење рока до 27.02.2008. године, на што је МФТ дало сагласност. У продуженом року од мјесец дана, према наведеном допису евидентирано је обавеза - фактура у износу од 25.262.824,64 KM. Поред ових евидентираних обавеза – фактура, у споменутом допису се каже како из разних разлога, још нису евидентиране обавезе створене у 2007. години у износу од 1.227.740,17 KM и тражи се унос у ISFU и плаћање на терет буџета за 2008. годину (током ревизије нисмо имали на увид одговор од МФТ).

Надаље, уочили смо како није евидентиран износ од 998.191,80 KM (износ утврђен на основу прегледа Министарства) који се односи на накнаде за станарине професионалних војних лица. Када је у питању ова проблематика уочили смо доста дуг период од подношење захтјева до доношења рјешења и окончања исплате. Сматрамо да би Министарство требало да појача систем интерних контрола у овом процесу.

Покушавајући пронаћи разлоге за овакво стање од одговорних лица смо добили информацију да се ради о неажурности достављања фактура – рачуна, немогућности евидентирања на одређеним буџетским позицијама због недостатка средстава (потрошена средства расположива на наведеним ставкама па се чекало реструктурисање), дислоцираности организационих јединица, непоштивању интерних правила и процедура итд. Ревизија не може са сигурношћу потврдити потпуност уноса свих створених обавеза у току 2007. године, јер су према нашим сазнањима и током вршења ревизије пристизале поједине фактуре из 2007. године. Надаље, током ревизије извршено је слање конфирмација према неколико значајнијих добављача Министарства у циљу утврђивања усаглашености стања обавеза на дан 31.12.2007. године.

Анализом примљених конфирмација уочене су одређене разлике. Према наводима Министарства, иста су произашла из чињенице како је Министарство предметне обавезе књижило на терет буџета 2007., док су добављачи исте обавезе у свом књиговодству евидентирали у 2008. години. Ревизија сугерише да се ове нејасноће у потпуности разријеше са добављачима.

Када су у питању расходи, било је потребно, у складу с рачуноводственим принципом модификованог настанка догађаја, да се провјери јесу ли сви расходи који се односе на извјештајни период обрачунати и књижени.

По нама све ово указује на слабости система интерних контрола, које за посљедицу имају неажурност рачуноводственог система и представља ризике у смислу лошег управљања буџетом, те у коначници резултује нереалним исказивањем позиција трошкова у финансијским извјештајима.

Препорука:

Руководство Министарства треба журно предузети одговарајуће активности на утврђивању разлога оваквог стања, утврдити конкретне одговорности и задужења, те креирати систем интерних контрола који би правовремено спријечио понављање набројаних слабости. Надаље обавезно у сарадњи са МФТ ријешити наведене проблеме, како би се избјегле даље компликације и могући спорови.

9. Финансијско – рачуноводствени систем

Ревидирањем пословања Министарства уочили смо да организација рачуноводственог система није у потпуности задовољавајућа и како има доста недостатака и пропуста, што у одређеној мјери онемогућава учинковито дјеловање система интерних контрола, а дијелом и вршења саме ревизије. Ревизија посебице жели нагласити да се у неуредном и неажурном рачуноводству значајно повећавају ризици пословања. Слабости рачуноводственог система се огледају у сљедећем: прганизација материјалног књиговодства - књиговодствено евидентирање и праћење залиха неких материјалних средстава (примјерице горива на бензинским црпкама у касарнама, материјала за поправку и одржавање возила итд.) није прилагођено релевантним законским прописима и потребама Министарства, па препоручујемо да се у рјешавању ове проблематике траже одговарајуће сугестије и мишљења Министарства финансија и трезора. Презентована нам је информација о организовању радионица на ову тему, али само Министарство без сарадње и координације са МФТ не може у потпуности и на задовољавајући начин ријешити ово подручје пословања које је веома значајно, како у припремама за обављање пописа, тако и код исказивања годишњих финансијских извјештаја (њихове тачности и истинитости). Надаље, уочава се доста дуго колање документације (наводно због дислоцираности касарни и других организационих дијелова Министарства), што се одражава на уредност и ажурност рачуноводствених евиденција као једно од темељних рачуноводствених принципа. Није на задовољавајући начин ријешено нити потпуно обухваћање и евидентирање створених обавеза које се стога врши с доста кашњења (погледати поглавље 8.3. овог Извјештаја). Надаље утврдили смо да на капиталним издацима нису евидентирани трошкови увозне царине и ПДВ који су фактурисани приликом увоза робе за ремонт хеликоптера (наводно због недостатка средстава на тим позицијама), што би свакако требало учинити при поврату ремонтираних хеликоптера..

Уочили смо како и сама организација рачуноводственог система унутар Министарства није у потпуности задовољавајућа и има доста недостатака, који се дијелом огледају и у самој координацији кретања и контроле рачуноводствене документације између ОС БиХ и Министарства (одређена правила и процедуре постоје, али њихова примјена у пракси није у потпуности задовољавајућа).

Сматрамо да само добро организована финансијско-рачуноводствена функција, може да пружа квалитетне, благовремене и тачне податке руководству Министарства у циљу доношења одговарајућих пословних одлука и провођења планираних активности – зацртаних циљева, као и предузимању правовремених мјера у случајевима када се уочавају одређене неправилности и незаконитости.

Препорука:

Сачинити анализу постојећег система рачуноводства и приступити реорганизовању рачуноводственог система – са посебним нагласком на финансијско - материјално књиговодство (обзиром на величину и значај Министарства), прилагодити организацију специфичностима војног евидентирања и НАТО стандардима (по потреби консултовати и МФТ).

Ревизија скреће пажњу руководству Министарства на високе ризике пословања и на могућност незаконитог кориштења јавног новца у овако организованом финансијско – рачуноводственом систему.

10. Судски спорови

Приликом вршења ревизије, Канцеларија за ревизију извршила је увид у расположиву документацију Министарства у вези са судским споровима, у којој се наводи како укупни процијењени судски спорови износе сса. 1.500.000,00 КМ (износ који су навели тужиоци). Напомињемо како Одјељење за опште и заједничке послове нема увида у цјелокупну проблематику судских спорова јер у предметима који су имовинско – правне природе Министарство заступа Правобранилаштво БиХ, док споменуто Одјељење заступање врши само у радно – правним споровима. Надаље истичемо и чињеницу како нема егзактних података о споровима пријашњег Министарства одбране Федерације БиХ и бившег Министарства одбране Републике Српске, јер по ријечима запослених нису ни задужени да воде евиденцију о вриједностима тих спорова.

Препорука:

Руководство Министарства треба да прати дешавања са судским споровима и у сарадњи са Правобранилаштвом БиХ и другим надлежним институцијама настоји да помогне у рјешавању свих евентуалних спорова и сарађује са Министарством финансија и трезора везано за евентуалне финансијске ефекте на буџетска средства.

11. ИТ систем

Министарство има веома сложену и распрострањену организациону структуру, са великим бројем упослених, за коју није успостављен јединствен информациони систем, као битан сегмент, који би унаприједио управљање пословањем. Започето је више пројеката као саставних дијелова будућег глобалног информационог система, међу којима су најзначајнији, имплементација глобалне (WAN) рачунарске мреже и имплементација система за mail, колаборацију и управљање документима. Пројект WAN мреже није креиран што је у једном дијелу условљено избором одговарајућег типа комуникације између припадајућих јединица Министарства.

Током ревизије уочили смо како Министарство нема стратегију развоја информационог система. Постојећи елементи тренутног система у згради Министарства функционише тако да су клијенти (радне станице) којима је одобрен приступ Интернету повезани у засебну локалну рачунарску мрежу (LAN) и преко проху сервера излазе на Интернет. Остали клијенти су „stand alone“, гдје корисници раде са ограниченим правима, без права измјена на системском софтверу. Већина софтвера у Министарству је лиценцирана, али постоји дио старијих рачунара на којима недостају лиценце за MC Windows и MS Office пакете. На подлокацијама се ради на радним станицама које нису повезане у мрежу и углавном користе софтвер који није лиценциран. Цјелокупан систем је заснован на Microsoft платформи и није заштићен антивирусним софтверима.

Препорука:

Креирати стратегију развоја информационог система и обухватити пројекте у наредних пет година, као и пројекат WAN мреже са изабраним адекватним типом (типovima) комуникације као предуслов за успоставу информационог система.

Реализовати пројекат за маил, колаборацију и управљање документима у текућој години.

Размотрити могућност повезивања свих клијената (радних станица), у сједишту Министарства, у LAN са функционалношћу да само жељени клијенти преко firewall-а са дефинисаним приступним листама и даље имају приступ Интернету. Предвидјети и обезбиједити адекватну антивирусну заштиту за све клијенте у мрежи. Омогућити централизацију система гдје би радом рачунарске мреже управљао сервер као domain controler. Дефинисати полисе за рад корисника у мрежи. Креирати приступне политике са јединственим корисничким налозима и структуром лозинки, те тиме повећати безбједност и омогућити лакшу администрацију система.

При имплементацији domain controller-а (DC) на централном site-у, планирати мрежну структуру (стабло) са поддоменима, тако да се у перспективи у мрежу додају локални DC-и који би управљали радом у припадајућим организационим јединицама на нижем нивоу. У оквиру имплементације система развити механизме за backup података као и Disaster recovery plan. Планирати набавку недостајућег лиценцираног софтвера.

III Кореспонденција

Министарству је уручен Нацрт извјештаја о ревизији за 2007. годину, на разматрање и достављање коментара на налазе ревизије.

У остављеном року од 15 дана, Министарство је доставило своје коментаре на Нацрт извјештаја.

По нашој процјени, Министарство није доставило нове доказе и чињенице које би значајније утицале на измјену налаза садржаних у Нацрту извјештаја о ревизији а коментар који се односи на тачку 8.3 је дјеломично уважен. По том основу овај Извјештај представља коначни извјештај достављен клијенту са одређеним мањим корекцијама у односу на Нацрт извјештаја о ревизији.

У прилогу Извјештаја достављамо вам коментар Министарства на Нацрт извјештаја и наш одговор на коментаре Министарства.

Сарајево, мај 2008. године

**ЗАМЈЕНИК ГЕНЕРАЛНОГ
РЕВИЗОРА**

мр Драган Кулина

ГЕНЕРАЛНИ РЕВИЗОР

М.П.

Миленко Шего